До председателя на Комисията по правни въпроси на 52-то Народното събрание

Проф. д-р Янка Тянкова

Писмени отговори на въпросите на **Съюза на съдиите в България**

от съдия Калин Баталски, кандидат за член на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Предоставям отговорите си на въпросите, отправени от **Съюза на съдиите в България** във връзка с кандидатурата ми за член на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет

1. За институционалната отговорност на ВСС. Считате ли, че представените публично данни за масови прокурорски проверки, тайно наблюдение и събиране на чувствителна информация за магистрати представляват достатъчно сериозно основание ВСС да предприеме активни действия за изследване на системните рискове за съдебната независимост? Какви конкретни действия бихте предложили, ако бъдете избран, и в какъв срок?

Отговор: Да. Двадесет и седем прокурорски преписки с възложени проверки на ДАНС, всички приключили с отказ поради липса на данни за престъпление, но в които са събирани сведения за имуществото, банковите сметки и пътуванията на магистрати, не са статистическа апомалия. Те представляват сигнал за възможно наличие на системен риск. Когато законно предоставено правомощие многократно води до събиране на чувствителна информация без от това да последва образуване на наказателно производство и внасяне на обвинителни актове, възниква основателният въпрос дали целта на действията, предприети в изпълнение на предоставените от закона правомощия не е била различна от предвидената в закона цел. ВСС не може да чака отделният магистрат да се оплаче и едва тогава да реагира, защото именно магистратът, който е под наблюдение, най-често не знае за това.

Бих предложил в примерен едномесечен или двумесечен срок от конституирането на новия Висш съдебен съвет съдийската колегия да приеме решение за започване на системен анализ на рисковете за съдебната независимост, включително и произтичащи от прокурорските проверки, оперативните разработки и използването на СРС спрямо магистрати, като за целта бъде създадена временна комисия с ясен мандат и срок за

доклад. Ще предложа също Съветът незабавно да изиска информация от Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства за резултата от проверката, възложена по повод обръщението на ССБ от 1 юли 2026 г., и да изслуша представители на ССБ, на Българския хелзинкски комитет и на изследователския екип. Първият доклад на комисията би трябвало да бъде публикуван в примерен срок до шест месеца.

2. За необходимостта от цялостна независима проверка. Бихте ли подкрепили ВСС да инициира, в рамките на законовите си правомощия, цялостен междуинституционален анализ на прокурорските проверки, оперативните разработки и използването на СРС спрямо магистрати, с участието на компетентните контролни институции? Считате ли, че подобен анализ следва да установи не само формалната законосъобразност на отделните действия, но и основанията за тяхното предприемане, продължителността, резултатите и съдбата на събраната информация?

Отговор: Да, и по двете части на въпроса. Анализът, който се ограничава до формалната законосъобразност, не би могло да се приеме, че представлява същностен анализ. Всяко разрешение за прилагане на специално разузнавателно средство /СРС/ може да е формално законосъобразно, а съвкупността от разрешенията да разкрива модел на наблюдение, който да се отклонява от основанието за разрешаването му, а именно - за предотвратяване и разкриване на тежки умишлени престъпления от общ характер, посочени в закона. Затова анализът следва да обхване основанията за предприемане на действията, тяхната продължителност, съотношението между разрешените СРС и действителните наказателноправни резултати, както и съдбата на събраната информация, а именно - кой я съхранява, кой има достъп до нея, унищожена ли е и кога. Европейският съд по правата на човека в решението по делото „Екимджиев и други с/у България" установява именно, че българската система за тайно наблюдение и за запазване и достъп до комуникационни данни не съдържа достатъчни гаранции срещу произвол, включително по отношение на съхраняването и унищожаването на събраните материали. Това решение не е изпълнено в пълнота и ВСС има интерес да настоява за изпълнението му, защото магистратите са сред най-уязвимите обекти на подобен подход.

Анализът следва да бъде междуинституционален, тъй като ВСС не разполага с цялата информация, и да бъде извършен с участието на Националното бюро за контрол на СРС, на Инспектората към ВСС, на Комисията за защита на личните данни и, в рамките на нейната компетентност, на прокуратурата, при съобразяване с разпоредбите на Закона за защита на класифицираната информация.

3. За прокурорските проверки като възможен механизъм за натиск. Каква е според Вас ролята на ВСС и неговите колегии, когато прокурорски проверки се образуват по повод постановени съдебни актове, продължават след отпадане на първоначалните основания или многократно се възобновяват по идентични твърдения? Какви институционални гаранции бихте предложили срещу превръщането на правомощията на прокуратурата да извършва предварителни проверки по реда на чл. 145 ЗСВ в средство за въздействие върху независимото упражняване на правораздавателната дейност, без да се препятства законното разследване на престъпления?

Отговор: Съдебният акт първоначално се проверява по реда на инстанционния съдебен контрол, т.е. от по-висшата съдебна инстанция, а не от прокурора. Когато проверка се образува по повод съдържанието на постановен съдебен акт, без данни за наличие на извършено или подготвяно престъпление, т.е. предпоставки, които са различни от несъгласието с решението, се засяга ядрото на функционалния имунитет по чл. 132, ал. 1 от Конституцията на Република България, според който съдиите не носят наказателна и гражданска отговорност за служебните си действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер. Ролята на ВСС в такъв случай е да реагира публично и своевременно в защита на съдията, да поиска информация за основанието на проверката и, когато са налице данни за злоупотреба, да сезира компетентните органи.

Би могло да се помисли за гаранции в следните насоки, като целта е да не се пречи на законното разследване в случай, че са налице данни за подготвяно или извършено престъпление от магистрат. На първо място, да се помисли за задължително уведомяване на ВСС за всяка проверка по чл. 145 от ЗСВ, образувана спрямо магистрат във връзка със служебната му дейност, като уведомлението следва да се съхранява при режим на защитена информация и да не се разгласява. На следващо място, въвеждане на законово ограничение на продължителността на проверките и забрана за повторно образуване на проверка по идентични твърдения без наличие на нови данни. На трето място, въвеждане на изрична забрана проверка спрямо съдия да се образува единствено въз основа на съдържанието на постановения от него акт. На последно място, задължение за мотивиран акт при приключване на проверката, който да се съобщава на проверявания магистрат. Тези мерки би могло след провеждане на задълбочена дискусия да се прецизират, да се изменят, допълнят или ограничат, като целта е постигането на разумен баланс между необходимостта от провеждане на законосъобразно разследване в случаите, когато са налице реални данни за подготвяно или извършено престъпление от магистрат и необходимостта да се предотврати възможността за използване на проверката за нелегитимни цели в случаите, когато се образува проверка с ясното съзнание, че нейната цел е различна от регламентираните в закона цели.

4. За тайното наблюдение и последващия контрол. Считате ли за достатъчни действащите гаранции срещу злоупотреба със СРС спрямо магистрати, включително по отношение на оперативни разработки, които не водят до наказателни производства? Бихте ли подкрепили въвеждането на допълнителни механизми за независим последващ контрол, включително върху необходимостта и

пропорционалността на наблюдението, съхраняването, достъпа и унищожаването на събраната информация?

Отговор: Не ги считам за достатъчни, а това не е само мое мнение, а констатация на Европейския съд по правата на човека в цитираното решение по делото „Екимджиев и други с/у България". Най-слабото звено са оперативните разработки, които не завършват с наказателно производство, тъй като при тях наблюдаваното лице не узнава никога за наблюдението и следователно не може да потърси защита. Бих подкрепил въвеждането на независим последващ контрол върху необходимостта и пропорционалността на наблюдението, задължително уведомяване на наблюдаваното лице след приключване на наблюдението, когато това не застрашава целта му, ясни срокове за унищожаване на събраната информация, която не е използвана в наказателно производство, и журнал на достъпа до тази информация. Когато обект на наблюдение е съдия, би могло да се обмисли подход, при който ВСС да получава обобщени статистически данни, които да позволят преценка на системния риск, без да се разкрива конкретна информация от разследванията.

5. За информацията като възможен инструмент за зависимост. Как оценявате риска чувствителна информация за магистрати, събрана чрез прокурорски проверки, оперативни разработки или СРС, да бъде съхранявана и използвана за цели, различни от тези, за които е била първоначално събрана? Какви мерки бихте подкрепили за ограничаване на този риск и за гарантиране, че информацията няма да бъде използвана при кадрови решения, дисциплинарни производства, публични кампании или други форми на въздействие?

Отговор: Оценявам този риск като един от най-сериозните рискове за независимостта на магистратите. Информацията, която е събрана по посочените във въпроса начини, не е използвана по предназначение, но и не е унищожена, се превръща във възможен начин за въздействие върху съответния магистрат. Тя даже и не е необходимо да бъде използвана, за да постигне нелегитимната си цел. Достатъчно е магистратът да знае или да подозира, че тя съществува. По този начин би могло да се изгради модел, при който кариерата и спокойствието на съдията зависят не от качеството на неговата работата, а от това какво някой знае за него.

Бих подкрепил обмисляне и евентуално въвеждане на правила, с които ВСС да уреди хипотезите, че при вземането на кадрови решения и в дисциплинарните производства няма да използва информация, която не е постъпила по установения от закона ред и не е била предоставена на засегнатия магистрат за становище. Също така, би могло да се обмисли идеята за законодателно въвеждане на принципа на целево ограничение, при който информацията, събрана за определена цел, не може да бъде използвана за друга цел без изрично законово основание и без съдебен контрол, както и евентуално попадане на наказателна и дисциплинарна отговорност за длъжностните лица, които разгласяват такава информация с цел дискредитиране на магистрат.

6. За достъпа на ВСС до информация и ефективността на защитата. Как следва да действа ВСС, когато разполага с данни за възможен институционален натиск, но необходимата за проверката им информация се намира в прокуратурата,

службите за сигурност или други държавни органи и не му се предоставя? Бихте ли подкрепили законодателни или организационни промени, които да гарантират ефективно установяване на фактите от компетентен независим орган, при съблюдаване на защитата на класифицираната информация и тайната на разследването?

Отговор: ВСС не може да приема отказа за предоставяне на информация като край на проверката. Когато органът, който притежава информацията, откаже да я предостави, Съветът трябва да направи този отказ публично достояние, да сезира Народното събрание и неговите компетентни комисии и да поиска намесата на органите за парламентарен контрол върху службите. Принципът на лоялното сътрудничество между властите, на който съм посветил част от концепцията си, не е едностранен. Той задължава и останалите органи да сътрудничат на ВСС, когато Съветът изпълнява конституционното си задължение да отстоява независимостта на съдебната власт.

Подкрепям законодателна промяна, с която ВСС или определен от него състав, чиито членове имат съответното разрешение за достъп до класифицирана информация, да получи право на достъп до информацията, необходима за проверка на сигнал за институционален натиск срещу магистрат, при запазване на режима на класифицираната информация и на тайната на разследването.

7. За защитата на конкретните магистрати. Какви практически действия следва да предприема ВСС при сигнал от съдия, прокурор или следовател за институционален натиск, включително чрез прокурорски проверки, заплахи, публично дискредитиране или неформално въздействие? Бихте ли подкрепили създаването на постоянен, публично отчетен механизъм за своевременно разглеждане на такива сигнали, проследяване на предприетите действия и осигуряване на реална защита на засегнатия магистрат?

Отговор: Да. Точно такъв механизъм съм предложил в концепцията си, а именно - процедура за подаване на сигнали за неправомерно влияние с ясни критерии, срокове и защита на сигнализиращия, като адресат на сигналите е ВСС, а не изпълнителната власт. Въпреки, че в момента има Механизъм за действие на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет, въведен с решение на СК на ВСС по протокол №7/25.02.2020 г. в случаи на засягане на независимостта и/или опит за оказване на натиск върху съдиите и съда, в който са разписани правила за действие, този механизъм не се прилага ефективно от настоящия състав на Съвета. В правилата липсва регламент и за самосезиране на ВСС при изпасяне на данни за описаните във въпроса ситуации. Това налага преосмисляне на този механизъм или чрез изменение на разпоредбите му с оглед засилване на ефективността му или чрез създаване на изцяло нов механизъм, постоянен и публично отчетен, който да отговори пълноценно на необходимостта от своевременното разглеждане на такива сигнали чрез осигуряване на реална защита на засегнатия магистрат.

9. За личната отговорност и конкретните ангажименти. Ако бъдете избран за член на ВСС, кои три конкретни инициативи бихте предприели през първите шест месеца от мандата си за предотвратяване на институционалния натиск върху магистрати и за подобряване на гаранциите срещу злоупотреба с прокурорски

проверки, оперативни разработки и СРС? Готов ли сте публично да отчитате предприетите от Вас действия и резултатите от тях?

Отговор: Първата инициатива е приемането на процедура за сигнали за неправомерно влияние и институционален натиск с адресат ВСС със срокове, със защита на сигнализиращия, неразкриване на самоличността на сигнализиращия /в случай че това се приеме за необходимо/ и с годишен публичен отчет, която да бъде внесена за обсъждане в първите месеци от мандата.

Втората инициатива е решение за системния междуинституционален анализ на прокурорските проверки, на оперативните разработки и на използването на СРС спрямо магистрати, описан в отговора на втория въпрос, с първи публичен доклад до края на шестия месец.

Третата инициатива е изготвянето на становище на ВСС до Народното събрание с конкретни законодателни предложения за ограничаване на проверките по чл. 145 от ЗСВ спрямо магистрати, за последващ контрол на СРС и за унищожаване на неизползваната информация, съобразено с решението по делото „Екимджиев и други с/у България".

Готов съм да отчитам публично предприетите от мен действия и резултатите от тях на всеки шест месеца, с публикуване на отчета на интернет страницата на Съвета.

10. За селективното търсене на отговорност, институционалното покровителство и създаването на зависимости. Какви действия бихте предприели като член на ВСС, ако бъдат установени данни, че информация за неправомерно поведение на магистрати е била съзнателно укривана или не е довела до надлежна институционална реакция, а вместо това е използвана за осигуряване на безнаказаност, кадрова протекция или упражняване на влияние? Бихте ли настоявали да се установи не само евентуалната отговорност на засегнатите магистрати, но и отговорността на длъжностните лица, които са възпрепятствали разследването, прикрили са информацията или са допуснали използването ѝ като средство за зависимост? Какви конкретни действия в рамките на компетентността на ВСС бихте подкрепили?

Отговор: Това е другото лице на същия модел и то е не по-малко опасно. Информацията за действително нарушение, която не води до отговорност, а до зависимост, превръща нарушителя в послушен инструмент, а системата - в мрежа от взаимни задължения.

Ако бъдат установени такива данни, ще настоявам за отговорност и по двете линии, т.е. както на магистратите, извършили нарушението, така и на длъжностните лица, които са прикрили информацията, възпрепятствали са разследването или са я използвали като средство за зависимост. Прикриването на престъпление и използването на служебна информация за създаване на зависимост не са по-малко тежки от самото нарушение. В рамките на компетентността на ВСС ще подкрепя сезиране на прокуратурата и, когато е засегнат главният прокурор или негов заместник, задействане на механизма за разследването им, сезиране на Инспектората за проверка за почтеност и конфликт на интереси, образуване на дисциплинарни производства, когато са налице основанията за това, както и публичен доклад на Съвета за установените факти в допустимия от закона

обем. Правилото трябва да бъде едно и също за всички, без значение от името, длъжността и връзките на засегнатото лице.

В заключение. ССБ поставя въпроса дали повият Висш съдебен съвет ще бъде институционален гарант за независимостта на магистратите или ще продължи да наблюдава без необходимата реакция механизмите за поставянето им в зависимост. Моят отговор е, че Съветът трябва да бъде гарант, както и че е длъжен да започне да бъде такъв от първия ден на мандата си.

01.11.2026 г.
гр. Перник

С уважение:
/Калин Баталски/